

Titel: Dette skal siges; saa være det da sagt

Citation: "Dette skal siges; saa være det da sagt", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-dss-txr-shoot-k3.pdf> (tilgået 01. august 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

3. Tilblivelseshistorie

»At virke katastrofisk« var overskriften på en optegnelse, SK indførte i journalen NB36 i december 1854. Heri skrev han:

Skulde der være virket katastrofisk, havde jeg tænkt mig, ganske uventet efter den fuldkomneste Taushed at gjøre »Anskriget« at den offentlige Gudsdyrkelse er Guds Forhaanelse, at deeltage i den er Forbrydelse.

Men førend jeg endnu ret her var klar, kom jeg allerede til at gjøre noget Andet nemlig at sætte Artiklen mod Martensen om Mynster ud. Allerede derved var der svækket i Retning af det Katastrofiske.

Fremdeles naar jeg seer hiin Artikel »Anskriget« efter, seer jeg, at den bestandigt har været fra min Side lagt an saaledes, at der skulde følge nogle Følgeblade med; men disse Følgeblade ville atter svække i Retning af det Katastrofiske.*

Den omtalte artikel »Anskriget«,* der altså med katastrofisk effekt skulle have indledt SKs kamp mod den bestående kirke, blev henlagt. SK førte imidlertid to passager fra artiklen, »Hvo Du end er (...) det nye Testamentes Christendom« (SKS 13, 115,12-17) og »Hermed - ja, o Gud skeep nu hvad Din Villie er, (...) - og nu er det sagt!«, (SKS 13, 116,1-9) over på et dobbeltblad (ms. 1.2) under overskriften »**Dette skal siges; saa være det da sagt / 'Anskriget ved Midnat' / (Mtth: 25,6.)**«. Denne første del af kladden til *DSS* er ligesom »Anskriget« dateret til december 1854. Det er dog ikke muligt at afgøre, hvornår det indledende afsnit i *DSS* er kommet til, da det i kladden er tilføjet nederst på siden og indvist med rødkridt under overskriften og således kan være senere end de to andre afsnit (se illustration 9).

Det samme gør sig gældende for det efterfølgende afsnit på s. 9, hvor der ændres fra »Deres Exc. misforstaae« til »Man misforstaae« (SKS 13, 122,8). I passagen »Det er jeg saa langtfra, at jeg forstaaer det som min Opgave« på s. 10 (SKS 13, 122,20-21) er følgende indskud efter »at« slettet i kladden:

hvis Deres Exc. forresten skulde være af den Mening, at der burde bruges juridisk Magt mod mig, men havde Betænkeligheder ved Forestillingen om mulige Folke-Bevægelser, beder jeg dem være forvisset

Følgebladet henvender sig imidlertid stadig et enkelt sted i teksten direkte til ministeren (SKS 13, 122,36), og at hele skriftet faktisk var henvendt til kultusministeren, tilkendegiver SK i en ubenyttet artikel fra 1. juni 1855:

Da jeg afgjort lagde ud - thi mine tidligere Artikler i »Fædrelandet« var et Foreløbigt - tog jeg Sigtet paa Cultus-Ministeren: om det skulde være fra den Kant Faren truede: Retsforfølgelse o: D: . Jeg gjorde det ogsaa, fordi jeg virkelig følte en Trang til engang at faae mit Sind lettet i denne Henseende; der var Noget jeg maatte have sagt. Men medens jeg tog Sigte paa Ministeren, havde jeg dog ogsaa mit Øie rettet andetsteds hen.*

Det andet følgeblad (ms. 1.4) er dateret »d. 11 April 1855« og var formentlig også et selvstændigt stykke i sit udgangspunkt, da samtlige ændringer, der forbinder den med resten af *DSS*, er foretaget med blyant og dermed senere end tekstens affattelsestidspunkt.

Den anden del af hovedteksten i *DSS* (ms. 1.2) er skrevet som det sidste og dateret »Mai 55«. Teksten er skrevet nederst på s. 2, hvor den fortsætter på langs i marginen, og øverst på s. 3, hvor den er skrevet i næsten hele bladets bredde. Denne åbenbare pladsmangel røber, at deltitlen »Følgeblade«, der står midt på s. 3, var skrevet, da anden del blev tilføjet. SK har formentlig allerede i december, da første del blev skrevet, besluttet sig for, at der skulle være følgeblade, ligesom han havde tænkt sig det til det oprindelige »Anskrig«, men hvornår i april eller maj, SK har besluttet sig for at benytte de pågældende følgeblade til *DSS*, er uklart.*

SKs anvisning vedrørende bagsiden af titelbladet i ms. 1.2 indikerer, at kladden til titelbladet (ms. 1.1) er kommet til senere. Dog er det kommet til inden den endelige redigering, hvor skriftets oprindelige motto, »I Øieblikket; / Ved Idealerne - mod Sandsebedragene: / for Evigheden!«, ændres, idet det er slettet på begge kladder.* Dette oprindelige motto er desuden interessant, idet SK lader det indarbejde i følgebladet til *Øieblikket* Nr. 1 fra samme år i den lidt ændrede form: »det var og er noget Evgit: ved Idealerne mod Sandsebedragene« (SKS 13, 141,11-12).

DSS udkom som nævnt den 23. maj 1855, to dage før det første nummer af *Øieblikket* og tre dage før den sidste af SKs dagbladsartikler, »At Biskop Martensens Taushed er 1) christeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig«, blev bragt i *Fædrelandet*. Skriftet danner således overgang fra den del af kirkekampen, der for SKs vedkommende blev kæmpet med *Fædrelandet* som talerør, til den sidste del, hvor SK udtrykker sig i sit eget dertil oprettede tidsskrift *Øieblikket*. SK selv skriver om udgivelsen af *DSS* i en henlagt indvending mod en artikel af provst Bloch i følgebladet til *Berlingske Tidende* den 2. juni:

Der var Noget, jeg skulde have sagt. Hvad dette er, veed Læseren jo nu, thi det foreligger paa et trykt Blad betitlet: dette skal siges; saa være det da sagt »ved (hvis Du deeltager i den) at lade være at deeltage i den offentlige Gudsdyrkelse, som den nu er, har Du bestandigt een, og en stor Skyld mindre«. Dette afgjørende Ord er af Dato Dec. 1854. Men saa vist som det er, at det Afgjørende maa anbringes »pludseligt og samlet i Eet« (cfr *Øieblikket* N^o I Artiklen 2.): saa meget maa man dog ogsaa passe paa, at det ikke anbringes saaledes pludseligt, at det slet ikke kommer ind i Bevidsthederne. Der maatte altsaa forarbejdes. Dette skete ved hvad der blev Begyndelsen: Attakken paa Biskop Martensen, og derpaa ved den hele Række af Artikler i *Fædrelandet*.

Men dog ønskede jeg saa meget, førend det afgjørende Ord blev offentliggjort, paa en lettere Maade at faae rørt ved det Punkt, at faae Een og Andens Tanke hen i den Retning, om det ikke stod sig saaledes med hele det kirkelige Bestaaende, at det blev, christeligt, Pligt at afholde sig fra at deeltage.*

»Anskriget« blev altså udgivet i form af *DSS*; ikke som afsæt til kampen mod den bestående kirke, men som afsæt til den skærpede kamp mod kirken, som SK førte i *Øieblikket*.

Der er ikke overleveret renskrift (trykmanuskript) eller korrekturer til *DSS*.